

УДК 331

Андрющенко І.Є.¹, Бугайцова Ю.О.²

¹д-р економ.наук, проф. НУ «Запорізька політехніка»

²студ. гр. ФЕУ-110 НУ «Запорізька політехніка»

СТАН СУЧАСНОГО РИНКУ ПРАЦІ УКРАЇНИ ЗА УМОВ ВІЙНИ

Ринок праці найчастіше представляється як система економічних відносин, що виникають між роботодавцем, який бажає підвищити ефективність і прибутковість свого бізнесу, шляхом найму працівників, і працівниками, які шукають оплачувану роботу і готові приступити до неї. Ринок праці є своєрідним дзеркалом внутрішньої ситуації в країні через кризи, геополітичні зміни та надзвичайні ситуації. За останні роки ринок праці України зазнав кількох серйозних змін: перше російське вторгнення у 2013-2014 роках, пандемія у 2020- 2021 роках, а також повномасштабна війна з Росією у 2022 році суттєво вплинули на масштаби смертності, міграції та банкрутства бізнесу, а тому змінилися і основні показники загальної ситуації на ринку праці - кількість зайнятих і безробітних.

Аналіз ринку праці завжди буде актуальною сферою досліджень для багатьох науковців. Методологія аналізу ринку праці гарно описана в роботах Й. Гейсера. Загальному огляду ситуації на ринку праці України присвячені праці Макаручук О., Гончаренко Н., Глінчевської С.

Наразі Україна зіткнеться з найгострішою кризою на ринку праці за всю історію незалежності, адже зараз значна кількість людей мігрує за кордон, в країні великі людські втрати, а ще більший рівень збитків на ринку праці стосуватиметься важкопоранених, які вже не зможуть ефективно працювати або втратять працездатність внаслідок поранення.

Аналіз чисельності працюючих у суб'єктах господарювання України показав, що у 2021 році порівняно з 2020 роком рівень зайнятості населення скоротився з 56,2% до 55,7%. Скорочення обсягів та рівня зайнятості відбу-

лося як серед жінок, так і серед чоловіків. Серед зайнятих жінок цей показник становить 50,4%, а серед чоловіків – 61,5% [1].

Рівень безробіття в Україні у середньому за 2022 рік оцінено в 25,8%, що відповідає загальній кількості безробітних у 3,2 млн. осіб. Для порівняння у 2021 році рівень безробіття становив 9,8% [3].

Аналіз чисельності офіційно зареєстрованих безробітних показав, що у порівнянні з минулими роками їх кількість зменшилась приблизно на 38% у 2023 році. І станом на 1 березня 2023 року 150 тис. громадян (зменшення на 52%) мають статус зареєстрованого безробітного [1]. Така кількість звернень до Державної служби зайнятості зумовлена повномасштабним вторгненням Росії в Україну.

Послугами Державної служби зайнятості у січні-лютому 2023 року скористалися 288,4 тис. осіб, з них 240,8 тис. зареєстрованих безробітних. Отримували допомогу 132,9 тис. осіб [1]. На період воєнного стану строки отримання виплат по безробіттю перерозподілили. Відтак цю допомогу можна отримати упродовж трьох місяців замість 360-ти календарних днів, як це було раніше. Відповідно змінили й розмір допомоги. Найменша сума становить 1000 грн., яка передбачена для застрахованих осіб, які на момент реєстрації мають страховий стаж менш ніж 26 календарних тижнів. Максимальний розмір - обмежується мінімальною заробітною платнею в сумі 6700 грн. [2].

За даними Державної служби зайнятості України, кількість вакансій в Україні зменшилась у 20 разів порівняно з довоєнним часом. Водночас, в середньому по Україні за 2022 рік на одне вільне робоче місце претендує 11 безробітних (у 2021 р. було 6 осіб). Сталим залишається попит на кваліфікованих робітників з інструментом (понад 24%), до яких відносяться токарі, фрезерувальники, електрогазозварники та інші [1].

За видами економічної діяльності, у 2023 року найбільше безробітних громадян працевлаштовано: в сфері торгівлі (20%), у переробній промисловості (19%), в державному управлінні та обороні (9%), у сільському господарстві (9%), в освіті (8%), в охороні здоров'я та соціальній допомозі (7%) [1].

Війна також вплинула на основні вимоги роботодавців до навичок працівників. Так, у 2021 році серед них можна зазначити наступні: пунктуальність, акуратність, навички роботи в команді, орієнтація на результат. Багато з перелічених навичок змінили свій пріоритет у зв'язку з подіями, що відбуваються в країні, це і не дивно, уважність, тактовність, стресостійкість - це все набуває першочергових значень за нинішніх умов для працівників.

За даними Національного банку України, станом на 2022 рік зарплати були на 10-60% (залежно від виду діяльності) нижчими за довоєнні [2]. Проте зросли зарплати для водіїв, медиків та фармацевтів, у переробній промисловості та сільському господарстві. Доходи домогосподарств підтриму-

ються соціальними виплатами, підвищенням пенсій та зростанням грошових виплат військовим.

Далі з відновленням економіки, поживавленням попиту на робочу силу номінальні заробітні плати швидко зростатимуть і перевищать довоєнний рівень вже у 2023 році. Але через інфляцію реальні зарплати навіть наприкінці 2024 року будуть усе ще нижчими за довоєнний рівень [2].

Таким чином, розвиток ринку праці - одна з перших потреб післявоєнної розбудови, а забезпечення роботою - це невід'ємна частина соціальної політики повоєнного відновлення. Для цього потрібно здійснити наступні заходи:

- збільшити рівень зайнятості;
- знизити рівень безробіття та стабілізувати ринок праці, бо це ключові аспекти соціальної післявоєнної політики держави;
- перерозподілити робочу силу між секторами економіки, що дозволить підвищити рівень її продуктивності;
- створити нові робочі місця;
- розробити спеціальну Державну програму відновлення економіки, зокрема відновлення інфраструктури, передусім соціального спрямування, та житлового фонду, зокрема залучення іноземних інвестицій для забезпечення житлом постраждалих громадян, особливо у регіонах Східної України;
- сприяти вирішенню безпосередніх проблем таких верств населення, які не можуть займатися економічною діяльністю через вік, фізичні вади або з інші причини.

Отже, дані проведеного дослідження свідчать про неоднорідну картину ринку праці України, адже інформація щодо змін на ньому може оновлюватися щохвилини. На ринок праці має безпосередній та суттєвий вплив збройне вторгнення РФ, яке торкнулося абсолютно кожної сфери функціонування держави. Безповоротними втратами працездатного населення України стали загиблі від обстрілів, загиблі та важко поранені військові, біженці, які тікали від війни, а в майбутньому загальна ситуація на ринку праці ставатиме все важче.

У післявоєнний період саме стабілізація ринку праці стає вкрай необхідним завданням. Важливим елементом також має стати розробка механізмів та інструментів реалізації ефективної системи управління ринком праці, що враховує питання освіти, розвитку навичок та збільшення рівня соціального захисту та безпеки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Сайт Державної служби зайнятості України. URL: <https://www.dcz.gov.ua/>
2. Сайт Національного Банку України. URL: <https://bank.gov.ua/>

3. Сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://minfin.com.ua/>